

mellan akademien och det övriga samhället. Seminariet i Almedalen och de texter som här publiceras skall ses en del just i en sådan diskussion.

Ulf Bjereld är professor i Statsvetenskap, Göteborgs universitet. E-post: ulfbjereld@pol.gu.se

Statsvetares indirekta makt

av Jonas Hinnfors

Har statsvetarna utvecklats till en fjärde statsmakt? Kanske är det så. I nyhetsflödet går det knappast en dag utan att en eller flera statsvetare får kommentera centrala politiska skeenden. Onekligen finns statsvetare mycket nära den politiska makten i Sverige. Men en lite kyligare blick kunde paradoxalt nog likaväl ge en bild av att statsvetare snarare har fått erfara minskad makt jämfört med t.ex. efterkrigstiden. Professorerna Herbert Tingsten, Jörgen Westerståhl, Gunnar Heckscher och Bo Särilvik var inte bara statsvetare; de var dessutom publicister, ämbetsmän och politiker. Som chefredaktör för Dagens Nyheter utövade folkpartisten Tingsten ett enormt inflytande över 50-talets idé- och politiska debatt. Socialdemokraten Westerståhl – Brantings dotterson och Tingstens doktorand – var huvudsekreterare i 1954 års författningsutredning; Heckscher var partiledare för Högerpartiet och Särilvik var under en tid på 50-talet Erlanders assistent. Ingen av dagens statsvetare har tillnärmelsevis ett sådant direkt inflytande över statsmakten som dessa män (för män var de) hade. Kanske var dåtidens statsvetare inte representanter för en fjärde statsmakt. Istället var de helt enkelt en del i statsmakten. Därmed var dåtidens statsvetarelit även obönhörligen förknippad med de politiska partierna. Idag deklarerar väldigt få statsvetare öppet sin politiska hemvist.

Samtidigt kan det mycket väl vara så att där den direkta makten har gått ut har den numera ersatts av att den indirekta makten över människors idéer och tankar kommit

in. Att sitta med vid maktens bord är i Steven Lukes termer absolut inte ointressant, men att indirekt bidra till idéproduktion och att utöva makt över människors tankar som i förlängningen leder till beslut är inte heller betydelselöst. Med den politiska debatten i alla avseenden alltmer koncentrerad till medierna är det uppenbart att statsvetare via sin närvaro där potentiellt har möjlighet att utöva makt. Hur stor den makten är och på vilka områden den utövas vore ett spännande forskningsområde i skärningspunkten mellan Statsvetenskap och Medievetenskap. Mycket tyder verkligen på att den indirekta idémakten har ökat sedan 50-talet – även om konkurrensen i flödet av debatter och debattörer nog har hårdnat.

Normativt är det naturligtvis inte något alldeles självklart bra att statsvetare utövar annat än vetenskapligt inflytande, särskilt inte om statsvetarna driver politiska agendor. I takt med ämnets vetenskapliga professionalisering är det förmodligen till och med naturligt att statsvetarna faktiskt i allt mindre utsträckning låter sig identifieras som politiska megafoner utan i första hand får genomslag i kraft av sin analytiska kapacitet. Statsvetare som är partipolitiskt aktiva i organiserad form bör i och för sig rimligen öppet deklarerera sin partitillhörighet, men ämnets legitimitet riskerade att snabbt urholkas – även i de fall när analysen var av högsta klass – om alla som lite allmänt sympatiserade med ett visst parti utåt skulle placera sig i ett partipolitiskt fack. Paradoxalt nog skulle nog en sådan relativt restriktiv grundhållning till öppet deklarerad partitillhörighet vid medienärvaro ändå leda till att fler statsvetare än idag kom ut ur partigarderoben. Även om inte så många är partitaktiva är det sannolikt bra många fler än de två socialdemokraterna Ulf Bjereld och Stig-Björn Ljunggren som mig veterligt är de enda som brukar partibetecknas vid medieframträdanden. För balansens skull hade det nog varit bra om åtminstone några borgerliga statsvetare också hade funnits med i den allmänna debatten.

Om det är något statsvetare drillats i så är det analys, systematik, teoretisk medvetenhet och empirisk noggrannhet. Allt ovärderliga egenskaper för ett slags korrigerande inflytande på den politiska debatten. Att frimodigt och på forskningens grund driva samhällsdebatten i en viss riktning är något statsvetare är sällsynt lämpade för. Minst lika viktigt och spännande är att redovisa komplikationer och presentera vägval och dilemman i de fall när den politiska debatten urlakats till förenklade alternativ och lösningar. Samtidigt finns förmodligen ibland en viss risk att statsvetare i rädsla över att uppfattas som politiserade håller igen med vad man faktiskt skulle kunna driva opinion om. Att då i alla fall fungera som ett slags korrektiv eller kollektivt fungerande pekpinne på vad i den politiska debatten som inte håller eller är uppenbart felaktigt är

också en viktig funktion som bygger på analytisk kapacitet.

Sammanfattningsvis menar jag, att statsvetares allt större professionalitet gör oss sällsynt lämpade att delta i samhällsdebatten. Politisering av vår medverkan där kan inte vara något egenvärde i sig men vår analytiska skolning gör att vi successivt har allt större förmåga att vara en spelare bland flera som likt en fjärde statsmakt indirekt påverkar makten över politisk idéproduktion. Den förmågan bör vi förhålla oss ödmjukt till men inte vara rädda att utnyttja.

Jonas Hinnfors är professor i Statsvetenskap, Göteborgs universitet och ordförande i Statsvetenskapliga förbundet. E-post: jonas.hinnfors@pol.gu.se